

# Kommunal handicappolitik



- en eksempelsamling

**Udgiver:****Center for Ligebehandling af Handicappede**

Bredgade 25

Skt. Annæ Passage, opg. F, 4. sal

1260 København K

Telefon: 33 11 10 44

Telefax: 33 11 10 82

Tekstefon: 33 11 10 81

Hjemmeside: [www.clh.dk](http://www.clh.dk)Email: [clh@clh.dk](mailto:clh@clh.dk)**Pjecen er udarbejdet af**

Christine Bendixen

**Layout og foto:**

Christine Bendixen

**Tryk:** Scanprint**Oplag:** 2000**ISBN:** 87-90346-95-5**December 2001**

# Indhold

Indledning .....	4
Hillerød Kommune	
- Handicappolitik skal sikre handicappedes vilkår .....	5
Lemvig Kommune	
- Sammenhæng i servicen til handicappede .....	11
Roskilde Kommune	
- En handicapkoordinator har overblikket .....	17
Tommerup Kommune	
- Med handicaprådet som medspiller .....	21
Vejle Kommune	
- Fra drømme til handicappolitik .....	27

# Indledning

---

CENTER for Ligebehandling af Handicappede har fra 2001 valgt at sætte et særligt fokus på kommunernes handicappolitiske arbejde. Det er netop på det kommunale niveau, mange af tilbudene til handicappede forvaltes og føres ud i praksis. Den kommunale handicappolitik har direkte og mærkbar indflydelse på den enkelte handicappedes dagligdag. Skal vi realisere målet om lige muligheder for handicappede, er det derfor helt afgørende, at kommunerne sikrer handicappede lige vilkår på vigtige kommunale ansvarsområder som uddannelse, arbejde, kultur, fritid samt tilgængelighed til omgivelserne og information.

DA DANMARK i 1993 tiltrådte FN's Standardregler om lige muligheder for handicappede, forpligtigede vi os politisk og moralsk til at efterleve Standardreglerne. Hvis det skal blive virkelighed, må også kommunerne engagere sig i og omsætte standardreglerne til konkrete lokale handlinger. Det har flere – men langt fra alle – kommuner allerede taget fat på.

DET Centrale Handicapråd udsendte i november 2000 pjecen "Værktøjskasse til FN's Standardregler – idéer og redskaber til en kommunal handicappolitik" til alle kommuner. Det skete i samarbejde med kommunernes Landsforening. Pjecen er et idékatalog over initiativer og indsatsom-

råder, der kan indgå i en lokal handicappolitik. Med pjecen opfordrede Det Centrale Handicapråd og KL kommunerne til at styrke den handicappolitiske indsats i lyset af FN's Standardregler. Vores eksempelsamling er en opfølgning på denne opfordring.

EKSEMPELSAMLINGEN handler om at udforme en handicappolitik, der med udgangspunkt i Standardreglerne beskriver retningslinierne for kommunens initiativer og ansvar over for handicappede borgere i alle kommunens sektorer. Center for Ligebehandling af Handicappede har interviewet et udvalg af kommuner, der har omsat FN's Standardregler til en handicappolitik, for at høre, hvordan kommunerne har grebet denne udfordring an. Det har vi gjort i håb om, at vi, ved at bringe disse kommuners erfaringer videre, kan inspirere langt flere kommuner landet over til at omsætte Standardreglerne til en kommunal handicappolitik.

KOMMUNERNE, der optræder i samlingen, er af forskellig størrelse og har forskellig geografisk beliggenhed. Det er nemlig meningen, at valget af kommuner skal give et billede af den forskellighed og bredde, der er i tilgangene til at udforme en handicappolitik. Forhåbentlig giver eksempelsamlingen inspiration til de kommuner, der gerne vil i gang, men har

brug for nogle idéer til at sætte skub i processen.

EKSEMPELSAMLINGEN er ikke en brugsanvisning i at udforme selve handicappolitikken. Det er heller ikke en brugsanvisning i, hvad en handicappolitik bør indeholde. Eksempelesamlingen giver derimod et indblik i de processer, forskellige kommuner i landet har været igennem i forbindelse med arbejdet med en handicappolitik. Man skal derfor ikke lede efter en gennemgang af kommunernes handicappolitik. Dem må man rekvirere hos de enkelte kommuner eller finde dem via vores kommunale temahjemmeside på [www.clh.dk](http://www.clh.dk). Vores kommunale temahjemmeside byder også på andre informationer om kommunal handicappolitik, samt nyttige publikationer og relevante link.

ENHVER kommune har sine egne vilkår og sit lokale særpræg. Det betyder, at én kommune ikke nødvendigvis kan spejle sig direkte i en anden kommune, og de enkelte kommuner har langt fra de samme behov eller samme ressourcer. Hensigten med denne samling af eksempler er derfor at vise, at man godt kan have helt forskellige indgangsvinkler til det samme mål: at skabe samme muligheder for handicappede som ikke-handicappede borgere.



# Hillerød Kommune

- Handicappolitik skal sikre handicappedes vilkår

# Handicappolitik skal sikre handicappedes vilkår

## FAKTA

- 12. januar 2000: Ældre- og handicapudvalget behandler FN's Standardregler og beslutter at arbejde hen imod en formulering af en handicappolitik og nedsættelsen af et handicapråd.
- Pension og helse-afdelingen udarbejder et oplæg til handicappolitik og vedtægter for et handicapråd.
- Ældre- og handicapudvalget sender oplæggene til høring i kommunens stående udvalg.
- De reviderede oplæg sendes til høring i de lokale handicaporganisationer.
- Ældre- og handicapudvalget drøfter og beslutter oplæg til handicappolitik og indstiller til byrådet at oplægget godkendes.
- 21. juni 2001: Byrådet godkender handicappolitik og vedtægter for handicaprådet.

**I** Hillerød Kommune har beslutningen om at formulere en handicappolitik været meget tæt knyttet til beslutningen om at oprette et handicapråd, der kunne fungere som et samarbejdsorgan for kommunen. Jette Deltorp, der er afdelingschef i pension og helse-afdelingen, har været ansvarlig for at udarbejde oplæg til begge dele. Hun mener, grundlaget for kommunens samarbejde med et handicapråd må være en handicappolitik.

”For at kunne tage stilling til, hvilket handicapråd, og dermed hvilket samarbejdsorgan, vi ville have, var vi faktisk nødt til at have en handicappolitik”, siger Jette Deltorp. ”Det var vi for at have en idé om, hvor vi ville hen med samarbejdet, og hvor meget vi kunne love og leve op til omkring samarbejdet og de ønsker, et samarbejdsorgan selvfølgelig vil have”.

At Hillerød Kommune ville have en handicappolitik betyder dog ikke, at handicappede borgeres behov skal prioriteres før andre borgeres. Kommunen ville med politikken sørge for, at handicappede i kommunen ikke har ringere vilkår end andre borgere. ”Der er jo masser af ønsker til serviceydelser på alle områder i kommunen, og meningen med handicappolitikken er jo ikke, at nu skal handicappede konsekvent have noget på bekostning af de øvrige borgere, men handicappede skal prioriteres på lige fod med andre”, forklarer Jette Deltorp, da Center for ligebehandling interviewer hende.

## Standardregler og intern målsætning

Hillerød Kommune har et ældre- og handicapudvalg, der er nedsat under byrådet som et stående udvalg. Udgangspunktet for udvalgets arbejde er kommunens overordnede målsætning for ældre og handicappede. Ældre- og handicapudvalgets beslutninger forankres administrativt i socialforvaltningens pension og helse-afdeling.

Hillerød Kommunes overordnede ældre- og handicapmålsætning siger, at kommunen ønsker at fremme en udvikling, hvor den enkelte ældre og handicappede oplever selvbestemmelse, udnytter egne ressourcer bedst muligt og får mulighed for en tilværelse i egnet bolig, hvor højst mulig grad af sundhed og bedst mulig livskvalitet tilgodeses. ”Målsætningen er et udtryk for, hvad kommunen gerne vil på ældre- og handicapområdet. Det har ført til en række udmøntninger på området, dog mest på ældreområdet og ikke så meget på handicapområdet”, forklarer Jette Deltorp.

Da kommunens ældre- og handicapudvalg i begyndelsen af 2000 behandlede FN's Standardregler om lige muligheder for handicappede, besluttede udvalget derfor, at de ville arbejde hen imod en formulering af en handicappolitik for kommunen. Samtidig ville udvalget gerne etablere et formelt samarbejdsorgan mellem repræsentanter for handicappede borgere og byrådet. Udvalget bad derfor pension og helse-afdelingen om at udarbejde et oplæg til kommunens handicappolitik og vedtægter for et vejledende handicap-

råd. I afdelingen Pension og Helse har Jette Deltorp været ansvarlig for oplægget til en handicappolitik og vedtægter for handicaprådet.

”Jeg interesserer mig for det sociale område, og jeg synes, at handicapområdet har været forsømt. Set i forhold til hvor stor vægt ældreområdet og ældres sociale problemer har haft, så har der ikke været meget plads til de problemer, handicappede har. Det har været min interesse for at bringe det på banen, der har gjort, at jeg har lavet nogle oplæg, som vores politikere gerne ville arbejde med”.

### Inspiration og samarbejdspartnere

Udgangspunktet for arbejdet med handicappolitikken har været FN's Standardregler om lige muligheder for handicappede. ”Jeg tror ikke, der er tvivl om, hvor vi har hentet inspirationen til vores handicappolitik (FN's Standardregler, red.). For mig har det også været naturligt, at når noget er vedtaget fra centralt hold, dvs. når et land tiltræder en hensigtserklæring og dermed siger, at dette er den formelle danske holdning til mennesker med handicap, så er vi i det offentlige system nødt til at være tro imod de holdninger og indarbejde dem i kommunens hverdag,” fortæller Jette Deltorp.

Ved udarbejdelsen af oplægget til handicappolitikken og handicaprådets vedtægter har Jette Deltorp samtidig benyttet sig af litteratur om handicapområdet og haft forskellige samarbejdspartnere. ”Jeg har først og fremmest haft mine egne medarbejdere i Pension og

Helse med i udarbejdelsen af oplægget. Derudover har jeg talt med vores teknisk forvaltning om, hvordan deres tidligere samarbejde har været med kommunens handicaporganisationer, og jeg har samtidig selv haft kontakt med repræsentanter for kommunens handicaporganisationer heriblandt også den lokale afdeling af DSI (De Samvirkende Invalideorganisationer, red.)”.

### Arbejdsprocessen

På baggrund af Pension og Helses oplæg besluttede ældre- og handicapudvalget at sætte politikken og vedtægterne til høring i kommunens andre udvalg for på den måde at sikre den sektoransvarlighed, FN's Standardregler lægger op til. Sektoransvarlighed betyder netop, at alle sektorer involveres og påtager sig ansvaret for

”*Det forpligter at lave holdninger om til politik*”

ligebehandling af handicappede. Herefter blev udvalgenes kommentarer indarbejdet i oplæggene, og kommunen holdt et møde for repræsentanterne for handicaporganisationerne, hvor oplæggene blev gennemgået. Handicaporganisationerne fik efterfølgende materialet til høring.

”Vi gennemgik så handicaporganisationernes høringssvar og lavede en indstilling til ældre- og handicapudvalget om,

hvilke synspunkter vi syntes, der skulle tages hensyn til i oplæggene, og hvilke synspunkter vi ikke mente var relevante,” fortæller Jette Deltorp. ”Oplæggene blev så igen rettet til, og med udgangspunkt i den tilretning har først ældre- og handicapudvalget og så sidst byrådet godkendt vores handicappolitik og vedtægterne for Hillerød Kommunes handicapråd”.

Jette Deltorp synes denne arbejdsproces har været givtig, og hun har været glad for det samarbejde, der har været. ”Jeg synes, vi har haft god kontakt med handicaporganisationerne, og jeg synes, jeg har fået sparring både fra dem, men også fra de medarbejdere, som har særlig indsigt i sagsbehandlingen på handicapområdet”, siger hun.

### Udfordrende problemstillinger

En af målsætningerne i Hillerød Kommunes handicappolitik er, at byrådet som en del af sit arbejde med at formulere politiske visioner for de kommende års indsatsområder vil sætte fokus på fysisk tilgængelighed, tilgængelighed til kommunikation og information, uddannelse og beskæftigelse samt lige adgang til personlig integritet og familieliv med respekt for kultur og interesser.

Forud for vedtagelsen af politikken i byrådet har indholdet i indsatsområderne været oppe og vende i ældre- og handicapudvalget. ”Punkterne har bestemt været drøftet i ældre- og handicapudvalget. Fx gav sådan noget som at sikre handicappedes integritet og ret til privatliv anledning til både spørgsmål om, hvad der ligger i

det, og debat om, hvordan vi så rent faktisk gør det”, siger Jette Deltorp.

Spørgsmålet har udfordret flere af både kommunens politikere og administrative medarbejders måde at tænke på. ”I mange sammenhænge tænker både politikerne og os i administrationen, at det drejer sig om at lave nogle gode institutioner for fx fysisk multihandicappede eller svært psykisk handicappede. Institutioner hvor de oplever tryghed og gode rammer

”*Det er vigtigt, at det man får skabt, er den succes, der kan vokse*

med omsorg og opgaver, de kan klare uden at få nederlag”, forklarer Jette Deltorp. ”Men det kunne rent faktisk også godt være, at *det* der var godt for en hel del mennesker med funktionsnedsættelser, er *det* der er godt og spændende for mennesker uden funktionsnedsættelser, eksempelvis ting, der gør os nysgerrige, og det at prøve egne grænser af. Det skal der jo være plads til, at alle kan opleve. Vi skal vænne os til tanken om, at det ikke nødvendigvis er mere synd, at fx et barn med et handicap får en skramme, end at et barn uden handicap får en skramme. Det er jo en del af livets vilkår, og alle skal have nogle udfordringer, der gør, at de står på tæer og har mulighed for at udvikle sig og have det spændende og sjovt”.

## Udformning og gennemførelse

Udmøntningen af Hillerød Kommunes handicappolitik er endt med at blive delt op i to faser. Første fase består i at få skabt opmærksomhed om handicappede borgers behov, rettigheder og muligheder på politisk, administrativt og omsorgsgivende niveau. Samtidig skal kommunen i samarbejde med det nyoprettede handicapråd finde frem til handicappedes behov og prioriteringer i forbindelse med arbejdet for lige vilkår.

Disse prioriteringer og behov skal udgøre handicappolitikens særlige indsatsområder i politikens anden fase. I denne fase lægges der også op til, at byrådet arbejder med en mere konkret handlingsplan for handicappolitikken frem til 2010. De politiske udvalg skal samtidig indarbejde konkrete mål i deres årlige aktivitetsplaner, og administrationen og institutionerne skal formulere konkrete handicapmål i deres virksomhedsplaner.

”Handicappolitikken er jo vedtaget i byrådet, og det vil sige, at alle stående udvalg på den ene eller anden facon skal tænke handicappolitikken ind i deres aktivitetsplan og lave et mål for, hvad de kan gøre i forhold til handicappolitikens fase 1 og 2. Med byrådets vedtagelse har alle stående udvalgsformænd forpligtet sig til, at handicappolitikken skal tænkes ind i deres aktivitetsområde. Det overordnede ansvar for, at det sker, ligger i direktionen”.

”Vi har ikke skrevet nogle evalueringdatoer ind i handlingsplanen. Men udvalgene gør hvert år det, at de i forbin-

delse med deres aktivitetsbeskrivelser laver en status på deres målsætning og dermed også en evaluering af, hvad vi har gjort inden for denne målsætning i det forløbne år”, forklarer Jette Deltorp.

## Økonomi til handicappolitik?

En af Jette Deltorps bekymringer i forbindelse med handicappolitikken har været, hvor dyrt det bliver for kommunen at vedtage en handicappolitik. Den bekymring tror hun også, at andre kommuner har. Det er måske en af grundene til, at processen med at lave handicappolitik i kommunerne tager sin tid, som hun siger. ”Som udgangspunkt er der jo ikke nogen, der kan være uenig i de holdninger, der ligger

”*Politikker på papir er jo ret flotte, men deres værdi kommer først i resultaterne*

bag en handicappolitik, men det forpligter at lave holdninger om til politik. Det betyder, at kommunen skal afsætte de ressourcer, der skal til for at føre politikken ud i livet”.

Jette Deltorp udtrykker det på den måde, at der med handicappolitikken bliver en balance mellem forhold, der bare **skal** være i orden, og som kommunen er forpligtet til at sørge for, og forhold, som borgerne nok ønsker, men som først prio-

riteres på længere sigt. "Det man gerne vil politisk med det her – og det oplever jeg egentlig som meget reelt fra politikernes side – det er at sætte fokus på handicappedes vilkår og gøre noget for kommunens handicappede borgere. Men man vil gøre det på en måde, så man er troværdig og ansvarlig over for det kommunale budget, man er sat til at administrere".

Derfor er der i første omgang lagt op til, at det nye handicapråd skal have et budget svarende til det kommunens ældreråd har. Derudover kommer de udgifter, som følger af, at der er anlæg og aktiviteter, der skal gøres tilgængelige for handicappede borgere. "Her bliver det jo op til planlæggerne af de enkelte aktiviteter at medtænke den merudgift i budgettet", siger Jette Deltorp, der samtidig kan berette om, at kommunen allerede er i gang med en handlingsplan for ombygning og nybyggeri af boliger til yngre handicappede med plejebehov. "Der er en separat målsætning om, at der skal bygges til denne gruppe borgere, sådan at vi på længere sigt har tilbud, der ikke indebærer, at yngre handicappede skal bo sammen med ældre".

Rent prioriteringsmæssigt er det dog ikke altid muligt for kommunen at gøre det ideelt for handicappede borgere på alle områder. "Men", siger Jette Deltorp, "jeg tror, at det er hvor vi er kommet længst, er med hensyn til at have tanke på, at når vi skal etablere noget nyt, så skal vi - ligesom vi tænker miljø, økonomi og personaleforhold - også tænke handicapforhold ind i projektet".

### En succes der kan vokse

Om processen siger Jette Deltorp: "Jeg tror, det er vigtigt, at handicaprepræsentanter i kommunen sammen med forvaltninger og politikere bør starte med at afklare, hvilket ambitionsniveau der er for handicappolitikken. For ligesom der er forskel på ambitionsniveauet fra kommune til kommune, så er der det også for handicapgrupperne. Det er vigtigt, at det man får skabt, er den succes, der kan vokse. Hvis man fx i en relativ lille kommune har nogle helt konkrete problemstillinger, men måske ikke hele spektret af handicappede borgere, så bør man tage udgangspunkt i det, der er virkelighed, starte derfra og lade det gro. Det er bedre at tage en lille bid, end slet ikke at komme i gang. Vi skal ikke alle sammen have den samme handicappolitik eller nå det samme sted i den samme ramme. Det handler ikke om, hvem der når længst hurtigst. Det handler sådan set om at skabe de vilkår, som passer i det enkelte lokalområde i forhold til at komme i gang og at løse de mest presserende problemstillinger. Politikker på papir er jo ret flotte, men deres værdi kommer først i resultaterne og de konkrete handlinger". ■



Jette Deltorp





# Lemvig Kommune

- Sammenhæng i servicen til handicappede

# Sammenhæng i servicen til handicappede

## FAKTA

1993 kommunen får en handicap-politik for voksne handicappede

1994 kommunen laver sammen med Ringkjøbing Amt en undersøgelse af sindslidendes vilkår i Lemvig

En gruppe på tværs af forvaltningerne udarbejder en handicap-politik, der også inkluderer kommunens handicappede børn og unge

Byrådet godkender handicap-politik

1995 handicap-politikken revideres og godkendes i byrådet

2000 handicap-politikken revideres og godkendes i byrådet

**L**emvig Kommunes handicap-politik voksede ud af en politik for handicappede voksne. En gruppe af medarbejdere på tværs af kommunen formulerede kommunens handicap-politik. Fem af de, der til daglig er ansvarlige for arbejdsområder, der berører handicappede borgers liv, fortalte om deres syn på handicap-politikken og den proces, der ligger bag. De mener, at politikken først og fremmest er med til at sikre, at handicappede borgere oplever, at der er sammenhæng og helhed i kommunens service.

I 1993 fik Lemvig Kommune en handicap-politik for voksne, som kommunen i løbet af årene fik god erfaring med. Derfor blev det besluttet, at handicap-politikken også skulle omfatte kommunens handicappede børn og unge. De, der til daglig beskæftigede sig med handicappede, mente, at der var brug for en klarhed og faste rammer for, hvordan kommunen strukturerede sin indsats over for handicappede borgere. Samtidig skulle der være en helhed og sammenhæng i indsatsen over for den enkelte handicappede. Derfor var det vigtigt at få inddraget medarbejdere fra alle relevante forvaltninger i udarbejdelsen af politikken. På den måde kunne man også sikre sig, at handicap-politikken blev bredt ud til hele kommunen og alle sagsområder.

”Vi talte meget om, at det var vigtigt, at vi havde en målrettedhed, og at det blev

klart for os selv, politikerne og omgivelserne, hvad vi gør på de forskellige områder, hvorfor vi gør det, og hvad vi vil med det. Vi ville gerne have klarhed, også i takt med at tilbudene blev udbygget, specielt psykiatrien og tilbudene til udviklingshæmmede”, fortæller Anette Holm, der er kontorchef i socialforvaltningen. Sammen med vicesocialchef Ole Villadsen og Kirsten Henriksen, der er leder af specialinstitutionen Børnестedet, har hun været med til at udforme kommunens handicap-politik. Til daglig er de sammen med Steen Andersen, afdelingsleder i Teknisk Forvaltning, og Mona Sørensen, ny leder af kommunens PPR (Pædagogisk, psykologisk rådgivning), ansvarlige for, at der arbejdes mod handicap-politikken mål.

## En sammenhæng for borgerne

Sammenhæng i tilbudene til handicappede borgere skal ses både i forhold til den enkelte handicappede borgers liv og til samarbejdet på tværs af forvaltningerne. At kommunen administrativt er opdelt i forskellige forvaltninger skal ikke betyde, at der ikke er sammenhæng i den service, kommunen yder over for den enkelte borger. Fx er der god mening i, at de, der tager sig af fritidstilbud, koordinerer med de, der tager sig af skoletilbud osv.

”Skal man se på indsatsen i forhold til den enkelte borger, er det vigtigt, at vi snakker sammen og forsøger at få helhed i indsatsen. Jeg tror, det er det vigtigste, at vi arbejder sammen og trækker på hindens ressourcer, og at det bliver klart,

hvem der gør hvad”, siger Anette Holm.

Det har også været kommunens mål, at fx forældre til handicappede børn skal kunne se både aktuelle og fremtidige muligheder for deres barn. ”I den sammenhæng har vi haft to nøgleord, nemlig horisontalt og vertikalt. Dermed har vi sagt, at når forældre få et handicappet barn, så skal de kunne se på tværs, hvordan det konkrete daginstitutions- og skoletilbud er, hvordan fritidstilbudet er, og hvad tilbudet er til forældrene. Og de skal også kunne se frem i tiden og sige, jamen hvis vi får et udviklingshæmmet barn, så er der de og de tilbud før skolealderen og de og de tilbud i fritiden i skolealderen. Senere er der så som voksen de og de tilbud til beskæftigelse, bolig og fritid”.

#### En sammenhæng mellem forvaltningerne

Arbejdet med handicappolitikken har ikke kun medført, at der er en sammenhæng i tilbudene for kommunens borgere. Det har også gjort arbejdet på handicapområdet mere målrettet og struktureret for kommunens medarbejdere. ”Der er brug for, at vi kan arbejde inden for nogle rammer og politikker, så arbejdet ikke bliver tilfældigt”, siger Ole Villadsen. Han påpeger også, at det at have en vedtaget politik på handicapområdet kan bruges meget strategisk over for kommunens politikere. ”Vi har også kunnet bruge handicappolitikken rent taktisk ved at sige til politikkerne: Ved I hvad, I har vedtaget det her. Det virker forpligtende”.

Det er nu ikke fordi, der har manglet politisk opbakning til arbejdet på han-

dicapområdet. Men da kommunen skal varetage mange opgaver, er handicappolitikken med til at holde forvaltningen og politikerne fast på deres forpligtelser over for kommunens handicappede borgere. Samtidig skal handicappolitikken hænge sammen med kommunens øvrige politikker. ”Det er helt centralt, at handicappolitikken ikke bliver isoleret. Den skal hænge sammen med det øvrige system”, forklarer Ole Villadsen.

”  
*Der er brug for,  
at vi kan arbejde  
inden for nogle  
rammer og  
politikker, så  
arbejdet ikke  
bliver tilfældigt*

Så selvom nogle områder ikke bliver berørt i handicappolitikken, kan de stadig blive relevante i en handicappolitisk sammenhæng. Integrationen af handicappolitikken skal føre til, at hensynet til handicappede tænkes ind i en bredere sammenhæng. Opstår der for eksempel problemer på handicapområdet i forbindelse med kommunens personalepolitik, må personalepolitikken tages op til revision.

#### Et fælles sprog

Det har ikke kun været med til at udbrede politikken, men også haft andre fordele, at gruppen bag handicappolitikken har været sammensat på tværs af kommunens forvaltninger. Bl.a. fremhæver Kirsten Henriksen, at en af de gode ting ved at være med i gruppen er, at man udvikler et fælles sprog og dermed får den samme forståelsesramme. ”Det snakkede vi også om i arbejdsgruppen – der ligger samtidig den gevinst i at udforme sådan en politik, at os, der deltog i processen, kan forstå hinanden bedre. Vi får et fælles sprog om det, vi har med at gøre”.

Anette Holm bemærker, at det at man har været med til at udarbejde politikken og brugt mange timer på det gør, at man føler sig ansvarlig over for den. På den måde lever handicappolitikken videre og ”får ikke bare lov til at ligge på en hylde”, som Ole Villadsen udtrykker det.

#### Faglighed i arbejdet

Ud over ønsket om sammenhæng i kommunens tilbud har medarbejderne også haft brug for, at arbejdet på handicapområdet blev tilført noget faglighed. Faglighed forstået på den måde, at indsatsen over for handicappede skulle bygge på undersøgelser af handicappede borgers behov og muligheder på forskellige områder.

”Vi har lavet undersøgelser med forskningsenheden i Ringkjøbing Amt for at afdække, hvordan sindslidende har det i Lemvig. Vi har haft professionelle folk ude og interviewe ca. 80 mennesker. På

baggrund af den faglige beskrivelse af behov og muligheder har vi så prøvet at udarbejde nogle politikker”, siger Ole Villadsen.

Selvom medarbejderne har ønsket større faglighed omkring deres arbejde på handicapområdet, har de været meget opmærksomme på, at faglighed ikke medførte, at mål og metoder i handicappolitikken blev for abstrakte. Anette Holm udtrykker det sådan: ”Vi snakkede meget om og gjorde meget ud af, at det ikke blev for højtravende. Hele tiden kom spørgsmålet: Er det her ikke klichéer, er det her ikke floskler, kan det forstås, og hvordan handler vi i praksis”.

### Brugerinddragelse

Kommunens forhold til de lokale handicaporganisationer var tidligere præget af diskussion om enkeltsager. Ved at formulere en handicappolitik synes flere af medarbejderne, at dialogen er blevet mere positiv og vendt til at handle om overordnede principper og målsætninger på området.

”Generelt synes jeg, at al den åbenhed, vi overhovedet kan have, er det bedste. Det er da meget bedre at få handicaporganisationerne til at sidde med til bords og gå ind i dialogen”, mener Anette Holm. De fem medarbejdere er enige om, at kommunen ved at gå i dialog med handicaporganisationerne skaber bedre forståelse for, at kommunen kun har et begrænset antal ressourcer til handicapområdet.

”Samtidig er der meget gensidighed i det, for jeg synes også, vi bruger handicaporganisationerne som konsulenter. Så

sent som i går, var der en mor, som spurgte: Hvad er tilbudene til min søn med det her handicap? Så sagde jeg, prøv at ringe til den og den organisation, de er eksperter på det område”, siger Anette Holm.

”*Det er helt centralt, at handicappolitikken ikke bliver isoleret. Den skal hænge sammen med det øvrige system*”

Kommunen har også for nyligt oprettet et handicapråd, der har mulighed for fx at se byrådets dagsordener igennem for sager af relevans for handicappede. Derudover kan kommunen bruge rådet som konsulent, eksempelvis i forbindelse med nye byggeprojekter i kommunen.

### Handicappolitikken udformning

Lemvig Kommunes handicappolitik beskriver, hvilke mål kommunen har for aflastningstilbud, special- og behandlingstilbud, undervisning, fritid og forældrerådgivning. Samtidig opstiller den mål for den fysiske tilgængelighed i kommunen. Ansvar for den fysiske tilgængelighed ligger primært i kommunens tekniske forvaltning, hvor Steen Andersen er med til at sørge for, at byggeprojekter i kommunen lever op til byggereglementerne, også på handicapområdet.

Ud over at opstille mål på centrale handicapområder beskriver politikken også, hvordan kommunen vil undersøge, om målene er nået. I sin udformning har politikken derfor meget karakter af en handleplan, der detaljeret gør rede for, hvilke mål kommunen har på hver enkelt område, hvordan de skal nås, og hvad resultatet skal være.

”Jeg synes, vi har forsøgt at dække de væsentligste problemstillinger ind, da vi valgte temaer”, svarer Ole Villadsen, da han bliver spurgt om, hvordan handicappolitikken temaer er blevet valgt. Samtidig har FN's Standardregler om lige muligheder for handicappede også givet inspiration til flere af politikken temaer.

”Der havde været lavet flere forskellige indledninger og udkast til politikken. Det var Ole og jeg, som til et af de første møder i gruppen kom med et oplæg, hvor vi havde taget udgangspunkt i FN's Standardregler”, fortæller Anette Holm.

Med de overordnede politiske visioner og konkrete mål for handicapområderne i kommunen er den endelige handicappolitik både en forpligtende politik, men samtidig også en konkret handlingsplan for kommunen. Derfor skal handicappolitikken også revideres med jævne mellemrum, for som flere påpeger, så forandrer verden sig jo hver dag. ”En gang om året løber vi handicappolitikken igennem, og så snakker vi om mål, og hvor vi står, og om der er nogle ting, vi har overset”, siger Ole Villadsen. ”Revision er en god ting. Da vi gjorde det inden for voksenområdet, opdagede vi, at vi havde

sovet i timen på nogle områder. Vi opdagede, at der var et par steder, vi havde et hængeparti. Derfor mener jeg, det er meget værdifuldt at revidere - at spørge: Hvordan virker politikken i virkeligheden?”.

### Plads til ildsjæle

Til sidst i interviewet spørger vi gruppen, hvilke erfaringer de har gjort sig i forbindelse med arbejdet med handicappolitikken, som de synes er gode at give videre?

”Jeg vil i hvert fald sige det forslidte ord, *ildsjæle*. Der skal være nogle, der har tænkt tanken, og der skal være rum til de ildsjæle. Der skal ikke være for meget bureaukrati. Der skal være plads til at få formuleringer og idéer klaret hurtigt af”, siger Ole Villadsen. Han fremhæver samtidig det vigtige i, at de, der arbejder med handicappolitikken, ikke må sidde for langt fra den politiske beslutningsproces. ”Jeg synes, i hvert fald i socialvæsnet - selv om jeg som næstkommanderende ikke er den rigtige til at sige det - har vi nogle korte kommunikationsveje og hurtige beslutningsprocesser”.

Mona Sørensen bemærker, at de der arbejder ude på institutionerne kan føle, at der er længere vej til den politiske beslutningsproces end medarbejdere, der færdes i forvaltningerne til daglig. Kirsten Henriksen nikker og tilføjer: ”Måske skulle vi i gruppen (der lavede handicappolitikken, red.) have drøftet, hvordan vi fik den bredt ud, og hvordan vi fik det videregivet til dem, der arbejder med det i

praksis. Jeg synes somme tider, jeg sidder lidt alene med mine problemstillinger”.

Det kan så være ét af de områder, medarbejderne tager op, når de i løbet af efteråret 2001 reviderer kommunens handicappolitik og i den forbindelse diskuterer, om kommunen har nået de mål, der er opstillet i politikken. ■

”Det er meget værdifuldt at revidere - at spørge: Hvordan virker politikken i virkeligheden?”

— Steen Andersen, Kirsten Henriksen, Mona Sørensen, Anette Holm og Ole Villadsen —







# Roskilde Kommune

- En handicapkoordinator har overblikket

# En handicap-koordinator har overblikket

## FAKTA

- Afdelingschef i kommunens pensionsafdeling foreslår, at der udarbejdes en politik på handicapområdet
- Socialudvalget beslutter at få lavet en status på kommunens indsats over for handicappede borgere og at udarbejde en handicappolitik
- En medarbejder fra kommunens specialgruppe for handicappede laver en statusrapport på handicapområdet
- Lisbeth Holm Olsen ansættes til at implementere statusrapportens anbefalinger og udforme en handicappolitik
- Kommunen nedsætter en arbejdsgruppe for handicappolitikken med repræsentanter for teknisk forvaltning, børne- og kulturforvaltningen og socialforvaltningen
- Udkast til handicappolitik drøftes på byrådets planseminar maj 2001
- Udkast til høring i fagudvalg, det sociale forbrugerråd og ældrerådet
- Handicappolitik til behandling i byrådet primo 2002

**R**oskilde Kommune ansatte Lisbeth Holm Olsen i et år til at udarbejde en handicappolitik for kommunen. Med udgangspunkt i en statusrapport og bl.a. FN's Standardregler har Lisbeth Holm Olsen med bistand fra repræsentanter for henholdsvis kommunens tekniske forvaltning og børne- og kulturforvaltning udarbejdet en handicappolitik og en handicappolitisk handlingsplan. Begge ligger nu klar til politisk godkendelse.

"Jeg blev ansat til at udarbejde en handicappolitik og samtidig stå for implementering af en statusrapport på handicapområdet, hvor der var ca. 29 anbefalinger til forbedring af indsatsen. Anbefalingerne rettede sig primært mod det sociale område", fortæller Lisbeth Holm Olsen, der er uddannet cand.comm. og projektleder. Hun mente, det var vigtigt, at handicappolitikken kom til at dække indsatsen på hele det kommunale område, ikke kun på det sociale område. Lisbeth Holm Olsens opgave var at løfte indsatsen op på politisk niveau i form af en handicappolitik. Hendes arbejde har derfor været præget af at tænke overordnet med udgangspunkt i de konkrete mangler, der var på handicapområdet i kommunen.

"Sideløbende med udarbejdelsen af handicappolitikken har jeg været med til på det administrative niveau at forbedre flere af de områder, hvor statusrapporten havde afdækket mangler. Jeg har været

tovholder i en arbejdsgruppe, som arbejdede med at styrke koordineringen og organiseringen af handicapområdet i socialforvaltningen. Og sammen med en kollega har jeg udarbejdet en arbejdsgangsanalyse i specialgruppen for handicappede med det formål at tilrettelægge arbejdet bedre. Derudover har jeg været involveret i at få de skriftlige handleplaner på plads i forhold til voksne på handicapområdet og ligeledes på børne- og ungeområdet", siger Lisbeth Holm Olsen.

Om arbejdsmåden siger hun: "Det var en af mine styrker, at jeg var god til at komme rundt i afdelingerne for at høre, hvordan praksis var, og hvordan vi kunne prøve at hæve praksis til nogle overordnede mål".

## Processen

Arbejdet med en handicappolitik begyndte før Lisbeth Holm Olsens ansættelse. En afdelingschef i Roskilde Kommunes pensionsafdeling mente nemlig, at kommunen manglede en rettesnor for arbejdet på handicapområdet. Hun foreslog derfor socialudvalget at få udarbejdet en samlet praksis på området. Socialudvalget syntes, det var en god idé og blev sammen med økonomiudvalget enige om at få kortlagt, hvad der blev gjort for handicappede i alle kommunens forvaltninger og på baggrund af det få udarbejdet en handicappolitik.

Derfor blev det arrangeret, at en medarbejder fra kommunens specialgruppe for handicappede blev frikøbt i et år for at udarbejde en statusrapport for kommunens

handicapindsats. Statusrapporten kom til at indeholde nogle af de væsentligste administrative problemstillinger i handicapindsatsen og pegede samtidig på, hvordan indsatsen kunne styrkes på det administrative niveau. Da statusrapporten lå færdig, blev Lisbeth Holm Olsen ansat som koordinator af handicapindsatsen. Det blev i den forbindelse besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe med ansvar for at udarbejde en handicappolitik.

Arbejdsgruppen kom til at omfatte én koordinator for teknisk forvaltning, én for børne- og kulturforvaltningen og Lisbeth Holm Olsen som koordinator for socialforvaltningen og tovholder på projektet. Arbejdsgruppen skulle referere til en styregruppe bestående af to afdelingschefer fra socialforvaltningen.

Udkastet til en handicappolitik lå klar til byrådets planseminar i maj 2001. Her drøftede man udkastet og opfordrede til, at det kollektive element i handicappolitikken blev styrket.

Fordi alle de individuelle mål allerede var beskrevet i eksempelvis socialloven og byggeloven, var det interessante i handicappolitikken at beskrive nogle kollektive områder, hvor man kunne styrke handicapområdet, fx tilgængeligheden, boligområdet og arbejdsmarkedsområdet”, forklarer Lisbeth Holm Olsen.

### Samarbejde med brugerråd

Lisbeth Holm Olsen begyndte sit arbejde med at samle materiale ind på handicapområdet og kigge på, hvad der skete handicappolitisk fra regeringens og mini-

steriernes side. Med baggrund i det indsamlede materiale og statusrapporten udarbejdede hun et oplæg til de to andre koordinatorer i arbejdsgruppen. Lisbeth Holm Olsen giver udtryk for, at hun følte sig meget privilegeret, fordi hun havde mulighed for at sætte sig godt ind i området.

”*Det handler i høj grad om at tænke handicapaspektet med ved nye tiltag*

Lisbeth Holm Olsen tog også kontakt til kommunens sociale forbrugerråd for på den måde at få brugervinklen inddraget i arbejdet med handicappolitikken. Arbejdsgruppen inviterede forbrugerrådet til tre temamøder i kommunen, hvor det sociale område, børne- og kulturområdet og det tekniske område blev diskuteret i relation til handicapindsatsen.

Ved disse møder kunne det sociale forbrugerråd komme med forslag til, hvilke områder de syntes skulle behandles i politikken. Dette var bl.a. med til at give det sociale forbrugerråd mere engagement i forhold til samarbejdet med kommunen om handicappedes vilkår. Det har medført en god dialog og et konstruktivt samarbejde mellem forbrugerrådet og kommunen.

Det har også medført, at det sociale forbrugerråd har udtrykt bekymring for,

at rådets vedtægter ikke sikrer, at der ved nyvalg til rådet kommer en jævn fordeling af repræsentanter for handicaporganisationer, sygdomsorganisationer og andre organisationer. Derfor har kommunen drøftet, om der skulle oprettes et handicapråd, der kunne samarbejde med kommunen om handicappedes vilkår. Handicappede i det sociale forbrugerråd er dog godt tilfredse med den konstellation, der er i det nuværende sociale forbrugerråd og vil gerne holde fast i noget, der allerede fungerer, i stedet for at begynde at oprette et nyt råd. Kommunen har derfor besluttet at lave nogle få ændringer i vedtægterne for det sociale forbrugerråd, så der vil sidde mindst tre repræsentanter fra handicaporganisationerne i rådet.

### Handlingsplan gør politikken konkret

I arbejdet med handicappolitikken blev det efterhånden klart for Lisbeth Holm Olsen, at det var nødvendigt at udarbejde en handlingsplan, hvis politikken skulle føre til nye initiativer på handicapområdet. Handlingsplanen skulle tydeligt gøre rede for, hvad der skulle ske i de enkelte forvaltninger og inden for hvilken tidsramme.

”Det har været en god øvelse først at lave nogle overordnede mål for derefter at finde ud af, hvordan de skal implementeres - hvordan vi kan lave nogle konkrete mål, som modsvarer de overordnede”, siger Lisbeth Holm Olsen. Den overordnede politik har syv indsatsområder: tilgængelighed, adgang til information, skole og uddannelse, arbejde og

”*Dem, der sidder med ekspertisen, skal også have tid til at formidle den videre*

beskæftigelse, bolig, social tryghed og kultur og fritid. Indsatsområderne går igen i det konkrete skema over handlingsplanen. Skemaet gennemgår indsatsområde for indsatsområde, hvordan handicappolitikens mål skal nås, og hvilke forvaltningsområder der er ansvarlige.

”I forhold til forankring på beslutningsniveau er det vigtigt med overskueligheden, så alle er med på, hvad de er ansvarlige for”, forklarer Lisbeth Holm Olsen. Samtidig synes hun, det var en stor befrielse at lave handlingsplanen, ”for det er der, de overordnede mål bliver konkrete. Set i bakspejlet tror jeg ikke, det er så nødvendigt at skrive meget i selve politikken. Det er bedre at gøre handleplanen omfangsrig”, konkluderer hun.

Handlingsplanen lægger op til, at den skal evalueres både på kortere og længere sigt. Der er ikke afsat en særlig pulje penge til forbedringer på handicapområdet, men det handler i høj grad om at tænke handicapaspektet med ved nye tiltag, så tingene udføres korrekt fra start frem for at skulle laves om senere. Enkeltstående initiativer, der kræver finansiering, kan

bringes op på fagudvalgene og økonomiudvalget, der så tager stilling til, om der skal afsættes penge til projektet.

#### Forankring af politikken

Når byrådet vedtager handicappolitikken og handlingsplanen, vil der ligge et krav om implementering. Det bliver forvaltningsdirektørernes opgave at sørge for, at de ansvarlige i de enkelte forvaltninger følger handlingsplanens anvisninger. Direktionen får til opgave én gang årligt at evaluere handlingsplanen. Lisbeth Holm Olsen mener, at det er vigtigt at have direktionen med i løbet af processen og forankre politikken der, fordi det så vil forplante sig nedad i organisationen. Det er ligeledes vigtigt, at fx afdelingsledere og ressourcpersoner i de enkelte forvaltninger føler et ejerskab til handlingsplanen. Denne forankring er sikret via den løbende dialog gennem processen.

Handlingsplanen er konkret lagt i hænderne på forvaltningsdirektører og afdelingsledere/koordinatorer med krav om evaluering én gang årligt. På det sociale område overtager kommunens udviklingsenhed tovholderfunktionen, når Lisbeth Holm Olsens ansættelse slutter.

#### En arbejdsgruppe der fungerer

Til det obligatoriske spørgsmål om gode råd til andre kommuner svarer Lisbeth Holm Olsen, at det er vigtigt at skruer arbejdsgrupperne ordentligt sammen. ”De mennesker, der er involveret i arbejdsgruppen, skal også have den fornødne tid



Lisbeth Holm Olsen

til at være med samt have interesse for området. Det er godt at have en overordnet tovholder på projektet, som kan have overblikket over, at alle områder bliver dækket ind i politikken og handleplanen, men dem, der sidder med ekspertisen, skal også afsætte tid til at formidle den videre”, slutter Lisbeth Holm Olsen. ■

# Tommerup Kommune

- Med handicaprådet som medspiller



# Med handicaprådet som medspiller

## FAKTA

**1994** Tommerups socialudvalgsformand mødes med andre socialudvalgsformænd om kommunernes indsats på handicapområdet

**1995** Socialudvalget beslutter at få formuleret en handicappolitik

Alle politiske udvalg udarbejder en status på deres indsats på handicapområdet

Borgermøde om handicappedes vilkår og diskussion af FN's Standardregler

Et handicapråd nedsættes

**1997** Handicaprådet rykker for en handicappolitik

Socialudvalget beder handicaprådet udarbejde et udkast til en handicappolitik

**2000** Kommunen modtager handicaprådets udkast til en handicappolitik

Socialudvalget udformer kommunens handicappolitik efter handicaprådets udkast

**2001** Kommunalbestyrelsen godkender kommunens handicappolitik

**E**n tilfældig kommentar fra kommunens formand for social- og sundhedsudvalget fik lokalaviserne i Tommerup til at bringe en debat om kommunens mangel på en politik på handicapområdet. Det tog den lille kommune til sig, holdt borgermøder, fik lavet en status over kommunens tiltag på handicapområdet og nedsatte et handicapråd. Initiativer fra kommunens og handicaprådets side har siden ført til, at hensynet til handicappede er blevet et image for nogle erhvervsdrivende i byen.

I 1994 blev Rigmor Rasmussen i kraft af sin funktion som formand for kommunens social- og sundhedsudvalg inviteret til et møde med andre socialudvalgsformænd på Fyn. På mødet skulle hun fortælle om forholdene på handicapområdet i Tommerup Kommune. "Det var sådan lidt morsomt, for ærlig som jeg er, så lagde jeg ud med at sige, at i Tommerup havde vi ikke en formuleret handicappolitik. Så fortalte jeg ellers om vores realiteter og tilbud til handicappede, som jeg nok synes, havde været en omtale værd i avisen. Men det, der kom i avisen, var at vi ikke havde nogen formuleret handicappolitik", fortæller Rigmor Rasmussen, der sammen med lederen af kultur- og socialforvaltningen, Dorrit West, har taget sig tid til at tale med os.

Rigmor Rasmussens udsagn medførte en række læserbreve i de lokale aviser, hvor bl.a. den senere formand for

handicaprådet gav udtryk for, at kommunen skulle stramme sig an og lave en handicappolitik. Det ærgrede Rigmor Rasmussen lidt, at det blev fremstillet som om, kommunen ikke tog initiativer på handicapområdet, for hun syntes, at kommunen havde en god praksis der. Det havde dog længe været et politisk ønske at sætte mere fokus på bl.a. socialudvalgets kerneområder, og den nye debat om handicappedes forhold i Tommerup gav anledning til at sætte skub i tingene.

I løbet af 1995 holdt kommunen flere møder med to repræsentanter for handicappede borgere i kommunen for at drøfte strategien for en handicappolitik. Socialudvalget bad samtidig borgmesteren om at få udvalgene til at lave en status over, hvad de var i gang med på handicapområdet. Senere inviterede kommunen samtlige handicaporganisationer i kommunen og pressen til et borgermøde om handicappedes vilkår, hvor der blev gjort status på området, diskuteret FN's Standardregler og nedsat et handicapråd.

## God praksis bag politik

"Det var i de år, hvor det var populært at sætte politik på al praksis. Dvs. der havde været god praksis på mange områder, men nu skulle praksis formaliseres via en politik. Det er jo ikke nødvendigvis sådan, at politikken kommer først. Praksis har været der hele tiden. Så det skabte ikke de store ændringer i praksis, at vi på det tidspunkt besluttede at tage fat på en handicappolitik", forklarer Dorrit West, der som leder af kultur- og socialforvalt-

ningen også har fulgt processen fra debat til handicappolitik.

Der gik dog nogle år, før kommunen fik en nedskrevet handicappolitik. Det skyldes bl.a. at handicaprådet i en årrække arbejdede med mange andre opgaver, men rykkede så kommunen for en handicappolitik. Det fik socialudvalget til at beslutte, at de gerne ville have et udkast til en handicappolitik fra handicaprådet. Udkastet blev afleveret i begyndelsen af 2000.

”Jeg synes, det var vigtigt, at udspillet kom fra handicaprådet,” siger Rigmor Rasmussen. Hun havde egentlig fra begyndelsen ment, at kommunen selv skulle formulere handicappolitikken, men blev i løbet af processen klar over, at handicaprådet var bedre til at give udtryk for brugerens ønsker. Samtidig havde den tætte kontakt til handicaprådets medlemmer givet en god dialog og tætte samarbejdsrelationer, ”alle kender jo hinanden i en lille kommune. Det foregår meget venskeligt. Hvis vi møder hinanden, får vi os en snak. Det er ikke sådan, at handicaprådet hele tiden sidder og bider os i haserne. Stemningen er god fra begge sider”, siger Rigmor Rasmussen.

### FN's Standardregler – en ledetråd

Tommerup Kommunes handicappolitik er som kommunens andre politikker en A4-side med overordnede målsætninger og metoder. Den overordnede målsætning i kommunens handicappolitik er at efterleve FN's Standardregler. Politikken indeholder endvidere mere specifikke målsæt-

ninger om at have en helhedsorienteret sagsbehandling, at give kompenserende ydelser til handicappede borgere, så de kan leve et selvstændigt liv, samt at ydelserne skal gives individuelt og med brugerindflydelse. Derudover beskriver politikken, hvilke metoder kommunen vil bruge for at nå målsætningerne.

”*Det var vigtigt,  
at udspillet  
kom fra  
handicaprådet*”

Når man læser Tommerup Kommunes handicappolitik, er det meget tydeligt, hvad der ligger til grund for handicappolitikken. ”I hvert fald FN's Standardregler, som vi mente, vi kunne bruge, så længe vi ikke havde så meget andet. Men handicappolitikken er også en udformning af, hvad handicaprådet kunne tænke sig, der skulle stå i sådan en politik”, forklarer Rigmor Rasmussen. Hun er samtidig glad for, at de i Tommerup Kommune har arbejdet med FN's Standardregler, længe før kommunerne i maj 2000 modtog en opfordring fra Kommunernes Landsforening om at komme i gang med implementeringen af Standardreglerne.

Politikken lægger også op til, at der ved lejlighed skal laves en brugerundersøgelse af handicapindsatsen, ”så man kan få en fornemmelse af, hvad det er, man politisk skal arbejde med fremadrettet”, si-

ger Dorrit West. Hun fortæller i den forbindelse, at der i den lange proces, kommunen har været igennem med det handicappolitiske arbejde, har været rig lejlighed til at klandre kommunen eller komme med ønsker til indsatsen. ”Og dem har vi faktisk ikke modtaget ret mange af. Så vi er i en situation, hvor vi ikke har nogen kritik og ikke nogen efterspørgsel. Derfor har vi brug for en tilfredshedsundersøgelse. Kan det være rigtigt, at der er tilfredshed med indsatsen? Eller er det fordi, det er nogle beskedne handicappede borgere vi har, som ikke tør stille krav?” spørger hun lidt forundret.

### Forankring på højeste niveau

Det fulgte helt naturligt af arbejdet med FN's Standardregler, at handicapindsatsen blev forankret på tværs af kommunens forvaltninger. ”Jeg tror, det har været en meget vigtig del, at få det forankret på tværs. For hvordan afgrænser vi handicapområdet i forhold til det virkelige liv? Vi har det med at sætte folk i kasser: børn og unge og gamle, men her er det pludselig alle, og det vil sige, at området går på tværs af alle vores udvalgsstrukturer”, siger Dorrit West. Hun giver dog i samme åndedrag udtryk for, at det har været en kæmpe opgave, at få alle på banen.

”Men det er blev godkendt, at vi kan holde udvalgene fast på, at når de laver deres politiske årsrapporter en gang om året, skulle de gerne kunne dokumentere, hvad de har arbejdet med på handicapområdet i årets løb”, siger Rigmor Rasmussen. Hun suppleres af Dorrit West: ”Og

årsrapporter her hos os er virksomhedsplaner, som både indeholder en status og fremadrettede initiativer”.

Men med så mange medspillere inden for handicapindsatsen kan det hurtigt blive svært at gennemskue, hvem der har det overordnede ansvar. Derfor er det direktionen, der i sidste ende må have det samlede overblik. ”Ja, for det karakteristiske ved direktionsniveauet er, at det er det eneste niveau, hvor man koordinerer samtlige områder. Da det netop har været svært at sige, hvor man skal forankre ansvaret for handicappolitikken, så har vi løftet det derop”, slutter Dorrit West diskussionen om ansvarsplacering.

### En højere prioritering

Og hvad så med den økonomiske side af det at vedtage en handicappolitik. Ja, økonomien i Tommerup Kommune er lige så trængt som i andre kommuner i landet, og der er derfor ikke afsat specielle midler til at gennemføre de handicappolitiske mål-sætninger. ”Overhovedet ikke. Men det ligger i kommunens kultur, at når man laver en politik for noget, så hedder det prioritering, og det gør det altid. Men de områder, der er ophøjet til en politik, dem kan man i hvert fald ikke komme udenom, når man skal prioritere rækkefølgen. Så på den måde har handicapområdet fået et løft. Men der er ikke sat ekstra midler af”, fastslår Dorrit West.

Prioriteringen af handicapområdet er allerede slået igennem i kommunen. Dorrit West fortæller: ”Vi sidder konkret med et projekt omkring rådhusbyggeriet, hvor

”*Handicappolitikken er også en udfordring af, hvad handicaprådet kunne tænke sig*

der er sat en sum penge af, og hvor der er en lang ønskeliste. Med på ønskelisten er også adgangsforhold. Det ønske er kommet højere op på listen end andre ønsker, som fx enmandskontorer eller lignende. Disse ønsker kan så være nødt til at vige til fordel for elevator og adgangsforhold. Den samlede ramme bliver ikke udvidet, men der er andet, der må vige for adgangsforhold”.

### Dialog med handicaprådet

Ifølge vores to interviewpersoner er det gode ved at have haft handicaprådet som medspiller i arbejdet med handicappolitikken, at handicaprådet også føler, at det er deres politik. Handicaprådet har fået lov at præge handicappolitikken, selvom kommunen har tilpasset den kommunens skabelon for politikker.

Det er dog mere et spørgsmål om form end om indhold, men det kunne have voldt problemer, hvis kommunen ikke var gået i dialog med rådet undervejs, ”for i og med at vi involverer handicaprådet i at komme med et udkast til noget, der faktisk er en kommunal opgave - at lave en handicappolitik - så skaber vi også nogle

høje forventninger i rådet. Handicaprådet kom med et udkast på fire sider, og vi sidder jo tilbage med én side. Så det var i hvert fald nødvendigt, at vi gjorde rådet opmærksom på, at der ikke var sket en indholdsmæssig redaktion.”, siger Dorrit West.

Det med snakken er et væsentligt element i samarbejdet med handicaprådet, og det er jo en lille kommune, så kommunikationsvejene er korte. Kommunen er dog ikke med til rådets møder, men stiller lokaler til rådighed og sørger for forplejning, ”og vi får deres referater. Derved får jeg en kontakt til handicaprådet. De fortæller mig, at nu har de lige snakket om det og det og spørger mig, om jeg ikke godt vil være opmærksom på sådan og sådan. Nogle gange kritiserer de, at de ikke har set kommunens budgetudkast eller lignende. Nå ja, så får de lige lov til det. På den måde har vi jo oparbejdet en dialogform, som gør, at tingene virker”, forklarer Dorrit West.

Kommunen har dog ikke taget konsekvensen og givet handicaprådet formel høringsret i alle sager, som det er lovpligtigt på ældreområdet. Om det siger Dorrit West: ”Men for socialudvalget er det jo klart, at de ting vores ældreråd får til høring, helt automatisk - i hvert fald i min bevidsthed - også ryger til handicaprådet. Vi er en lille kommune med en central direktionsmodel, og dvs. at vi sidder tre personer - to forvaltningschefer og en kommunaldirektør - som snakker samtlige sager på dagsordenen igennem. Og der er det jo mit ansvar, at hvis jeg fx ser en byg-

gesag på teknisk afdelings dagsorden, så er det noget med at sige ups, er I opmærksomme på handicapvinklen. Og så er der altid en handicaprepræsentant fra handicaprådet i byggeudvalget. På den måde føler vi, der har været et meget tæt samarbejde mellem politikere og kommunens administration og så handicaprådet”.

### Et godt image i Tommerup

Hele debatten om handicappedes vilkår i kommunen har også medført en øget opmærksomhed på eksempelvis tilgængeligheden til byens butikker. Handicaprådet har været gode til at synliggøre handicappede i kommunen og er bl.a. gået i dialog med butiksejerne for at gøre dem opmærksom på, at der kan være problemer med at komme ind i deres butikker i kørestol. Det har enkelte taget til sig, og nogle butikker har skiftet butikslokale for at gøre deres butik tilgængelig. Både Rigmor Rasmussen og Dorrit West mener, at det flere steder skaffer kunder, når butikkerne sender et signal om, at de tager folks behov seriøst. ”På den måde er det blevet vendt til at være et image det at tage hensyn”, siger de.■

”*Handicaprådet har været gode til at synliggøre handicappede i kommunen*”.

—Dorrit West og Rigmor Rasmussen—





# Vejle Kommune

- Fra drømme til handicappolitik



# Fra drømme til handicappolitik

## FAKTA

Februar 2001

- Direktionen beslutter at får udarbejdet en bred handicappolitik

April 2001

- Inspirationsseminar om visioner og målsætninger til politikken

Maj-juni 2001

- Udkast til visioner og målsætninger drøftes i styregruppen, ældrerådet og handicaprådet
- Udkast til kommissorium, tidsplan, visioner og målsætninger til godkendelse i direktionen
- Temamøder om indsatsområder

August 2001

- Forslag til indsatsområder til godkendelse hos direktørerne

September-oktober 2001

- Udkast til politisk høring i ældre- og handicaprådet samt de politiske udvalg

November-december 2001

- Endelig godkendelse af politikken i direktionen, økonomiudvalg og byråd

**H**vis medarbejderne i kommunen skal føle et ansvar for kommunens handicappolitik, er det vigtigt, at de inddrages i processen, når politikken udarbejdes. Det var udgangspunktet for Vejle Kommunes handicappolitik. Derfor startede processen i Vejle Kommune med et visionsmøde, hvor medarbejdere fra alle kommunens forvaltninger samt handicaprådet og ældrerådet var inviteret til at komme med deres visioner for en kommune med gode vilkår for handicappede borgere.

Center for Ligebehandling af Handicappede har fulgt kommunens proces fra visionsmødet i april 2001, til det færdige udkast til en handicappolitik lå klar til høring i de politiske udvalg i november 2001. Vi sad med på sidelinien ved visionsmødet og har senere interviewet medlemmer af styregruppen for handicappolitikken. Den bestod af kommunaldirektør Niels Ågesen, leder af handicapafdelingen Jens Christian Bruun-Toft, udviklingskonsulent i kommunens løn- og personaleafdeling Tina Skadkjær, Erik Arrild, der er formand for handicaprådet, samt en repræsentant fra henholdsvis socialforvaltningen og teknisk forvaltning, der dog ikke var med til interviewet.

## Visionsmødet

På visionsmødet i april var der højt til loftet, og visionerne for kommunens handi-

cappolitik måtte gerne være store. "I skal tænke i store linier, tænke i det urealistiske og det optimale", som Jens Christian Bruun-Toft udtrykte det ved mødets begyndelse. Derfor blev alle deltagerne på visionsmødet bedt om at skrive deres visioner for en kommune med gode vilkår for handicappede på store flipover, hvor overskriften var: Jeg drømmer om en kommune hvor ... Det satte skub i både fantasien og drømmene hos deltagerne, der fik fyldt flere ark på de opstillede flipover med ønsker. Ønskerne spændte lige fra "jeg drømmer om en kommune hvor fysisk utilgængelighed er afskaffet" til "jeg drømmer om en kommune hvor der er en handicapborgmester".

For at få et overblik over alle ønskerne blev de grupperet under fælles overskrifter som fysisk tilgængelighed, uddannelse og arbejde, fritid og kultur, holdninger/information. Med udgangspunkt i overskrifterne blev deltagerne opdelt i grupper, der hver især skulle forholde sig til en af overskrifterne og opstille konkrete mål på dette område. Disse mål blev senere fremlagt for hele forsamlingen, og alle målene blev skrevet sammen og skulle så danne udgangspunkt for det videre arbejde med handicappolitikken.

## Konkret handling bag visioner

Havde der været frit slag for ønskerne på visionsmødet, blev grænserne mere snævre senere i arbejdet med politikken, for de overordnede visioner og målsætninger skulle udmøntes i en række indsatsområder. Dem var medarbejderne også

med til at give inspiration til, da der blev holdt tre temadage i løbet af sommeren 2001. Her arbejdede medarbejdere i grupper på tværs af forvaltninger og institutioner med at sætte handling bag visionerne. Der skulle prioriteres mellem visionerne og opstilles konkrete og håndterbare mål. "Det måtte ikke bare være selvfølgeligheder, som ingen kunne være uenige i. Indsatsområderne skulle være konkrete og målbare for handicaporganisationerne og kommunens borgere - handicappede såvel som ikke handicappede", forklarer Jens Christian Bruun-Toft.

*”Jeg drømmer om en kommune, hvor fysisk utilgængelighed er afskaffet*

Mødet på tværs af forvaltningsstrukturerne gav samtidig medarbejderne mulighed for at udveksle erfaringer og inspirere hinanden inden for arbejdet på handicapområdet. "Flere fandt ud af, at de måske kunne arbejde sammen om tingene i stedet for at lave tingene hver især", fortæller Tina Skadkjær, der som udviklingskonsulent i Løn & Personale også har været med til at udarbejde kommunens politik for etniske minoriteter. Hun fortæller samtidig, at modellen for processen omkring handicappolitikken også blev

brugt i forbindelse med udformning af kommunens politik for etniske minoriteter. "I forbindelse med den politik fik vi gode erfaringer med den måde at bygge processen op på. Derfor besluttede vi, også at bruge idéen i arbejdet med handicappolitikken", siger hun.

#### En handicappolitik med flere lag

På temadagene var der meget fokus på fysisk tilgængelighed. Det skinnede igennem på alle områder, at tilgængelighed var en nødvendig forudsætning for at kunne deltage i arbejdslivet såvel som fritidsaktiviteter og samfundslivet i almindelighed. Udkastet til handicappolitikken, som styregruppen har udarbejdet på baggrund af arbejdet fra temadagene, indeholder derfor mål om tilgængelighed til bymiljøet og naturen samt til fritids- og kulturlivet. Udkastet behandler også forhold, der ikke er lovgivet om. Den opstiller mål på områder som information om og til handicappede, uddannelse og arbejde samt handicappede børn og unges muligheder for personlig udvikling. På alle målområder er der udarbejdet specifikke indsatsmål for perioden 2002-2005.

"Overordnet kan man sige, at der er to lag i handicappolitikken. Nogle af politikens indsatsområder er konkrete opgaver, der skal løses, mens andre er målsætninger, der skal indarbejdes i tankegangen i sagsbehandlingen. Eksempelvis skal hensynet til tilgængelighed indarbejdes i den daglige byggesagsbehandling", siger Niels Ågesen, der som kommunaldirektør sammen med resten af direktionen er overord-

net ansvarlig for, at handicappolitikken målsætninger bliver ført ud i livet.

*”Flere fandt ud af, at de måske kunne arbejde sammen om tingene i stedet for at lave tingene hver især*

Det er derfor også blevet besluttet, at hver forvaltning årligt skal udarbejde en handicappolitisk redegørelse, som skal klarlægge om indsatsområderne er nået, og om der er noget i politikken, der skal følges op på. På den måde bliver handicappolitikken målsætninger løbende evalueret, og samtidig skal politikken tages op til revision efter en fireårig periode. "For om fire år ser tingene nok lidt anderledes ud", konstaterer Tina Skadkjær.

#### Del af daglig tænkning

"Resultaterne af, at kommunen har fået en formuleret handicappolitik, kommer ikke med det samme", mener Jens Christian Bruun-Toft. "Det er et langt sejt træk. Det er en kultur, der skal indarbejdes hos alle medarbejdere, men får man først indarbejdet hensynet til handicappede i den daglige tankegang, er man nået langt!", konkluderer han i samme åndedrag.

Tina Skadkjær tilføjer, at det er derfor, at det er godt, at man inddrager flest muligt i arbejdet med handicappolitikken. "For det giver et bredt kendskab til politikken og den tankegang, der ligger bag. Samtidig giver det, at man selv har været med til at udarbejde politikken - og måske endda kan kende noget af det, man selv har formuleret - også ejerskab til den", siger hun.

Her bevæger vi os så samtidig ind på en anden pointe med at inddrage medarbejderne i processen. For meningen har også været, at mødet på tværs af forvaltninger og råd, skulle give medarbejderne idéer til, hvordan kommunen kan løse opgaverne på handicapområdet uden nødvendigvis at få tilført flere ressourcer. Der er nemlig ikke afsat penge ud over budgettet til implementeringen af handicappolitikens målsætninger. "Derfor må områder, der kræver tilførsel af ressourcer - eksempelvis tilgængelighed til nuværende kommunale bygninger - tages op over en årrække på tre til fem år", siger Niels Ågesen.

#### Et synligt handicapråd

Vejle Handicapråds formand, Erik Arrild, er glad for at have været med i processen omkring handicappolitikken. "Processen har været god og konstruktiv, forstået på den måde, at det ikke kun har handlet om tilgængelighed, men også om at gøre hele kommunen bekendt med, at kommunen har en handicappolitik, og hvad den går ud på", siger han. Som medlem af DSI har

det været vigtigt for ham, at der i arbejdet med handicappolitikken har været overvejelser om temaerne i FN's Standardregler om lige muligheder for handicappede.

”  
*Får man først indarbejdet hensynet til handicappede i den daglige tankegang, er man nået langt!*

Standardreglerne har ifølge styregruppen fungeret som en huskeliste, men Vejles handicappolitik lægger dog mere vægt på nogle af reglernes temaer end andre. Det skyldes bl.a. at der har været fokus på medarbejdernes og handicaprådets ønsker til politikken.

Ifølge Erik Arrild er en anden følge af, at handicaprådet har været aktivt i processen, at det har været med til at synliggøre handicaprådet. Ved at have været med til visions- og temamøder er handicaprådet blevet kendt af flere medarbejdere i kommunen. Det har givet flere samarbejdsmuligheder og mere åbenhed mellem handicaprådet og kommunens medarbejdere, fordi de nu er blevet bekendt med hinanden.

Vejle Kommunes arbejdsmodel ser ud til endnu en gang at have givet flere

gode afkast. Nu skal det endelige udkast til handicappolitikken så godkendes i byrådet ved udgangen af år 2001, og herefter begynder en ny proces - arbejdet med at sætte handling bag politikken. ■



Fem kommuner i Danmark er blevet interviewet om deres arbejde med at udforme en kommunal handicappolitik. Denne pjece sætter fokus på processerne i de enkelte kommuner og viser, hvordan helt forskellige indgangsvinkler kan føre til en handicappolitik, der skal skabe gode vilkår for handicappede borgere.

